

ΤΑΚΗΣ ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Ο πολιτισμός εξακολουθεί να καταγράφει απώλειες και καταστροφές

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
Στην Αντιγόνη Σολομωνίδου-Δρουσιώτου
antigoni.drousiotou@phileleftheros.com

Η πάροδος του χρόνου είναι καταθλιπτική, μνημεία και εκκλησίες φτάνουν στα όριά τους, ακόμη και αυτά που συντηρήσαμε εμφανίζουν νέα προβλήματα φθοράς, αποκαλύπτει με αγωνία ο επικεφαλής της Τεχνικής Επιτροπής Πολιτιστικής Κληρονομιάς Τάκης Χατζηδημητρίου. Με πόνο ψυχής παραδέχεται πως η Τεχνική Επιτροπή βρίσκεται σε ρόλο Σίσιφου. Σε αυτό το κομβικό σημείο απευθύνεται προς τους δύο ηγέτες για τη λήψη των επιβεβλημένων μέτρων και τους καλεί να βγουν από κοινοί να μιλήσουν για την πολιτιστική μας κληρονομιά, να καλέσουν οργανισμούς και άτομα να συνεισφέρουν σε ειδικό ταμείο για την ενίσχυση του έργου της. Ζητά να υπάρχει σταθερότητα και συνέχεια. Να υπάρχουν άνθρωποι που να φροντίζουν τα μνημεία με αγάπη σε ολόκληρη την Κύπρο.

-Αναστήλωση μνήμης το έργο σας, τα ερείπια όμως γύρω και μέσα μας αυξάνονται.
-Μας περιβάλλει ο καημός της Κύπρου. Μας συγκλονίζει η τύχη των μνημείων μας. Ό,τι δηλαδή θα ήρπε να ήταν στέρεο, αμετακίνητο σημείο αναφοράς, ως σταθερό σημείο στη ζωή μας.
-Ο πολιτισμός και η ιστορία μας χάνεται.

Μνημεία και εκκλησίες, που συντηρούνται και παραμένουν ορφανές, εμφανίζουν στη συνέχεια νέα προβλήματα φθοράς

Η ιστορία μας ανατράπηκε και ανακόπηκε το 1974 με το πραξικόπημα και την εισβολή. Έκτοτε έχουμε τη βόρεια και τη νότια Κύπρο, την προσφυγιά, την κατοχή, τη διαίρεση. Στον βορρά οι Τουρκοκύπριοι και στον νότο οι Ελληνοκύπριοι. Άλλη η Κύπρος πριν το 1974 και άλλη μετά. Η διακοπή της ιστορικής και γεωγραφικής της συνέχειας είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα που έχουμε μπροστά μας και που θέλει φαντασία, τόλμη και νέο δυναμικό όραμα, για να αντιμετωπίσουμε την πρόκληση της ιστορίας. Στην ιστορία συνυπάρχει και η κατανόηση του μέλλοντος.
-Και ο πολιτισμός;
-Ο πολιτισμός μέσα σε συνθήκες αναταραχής και πολέμου είναι μαζί με τις ανθρώπινες απώλειες το μεγαλύτερο θύμα. Η διαφορά έγκειται στο ότι μετά τη λήξη των εχθροπραξιών παύουν να υπάρχουν ή έστω να αυξάνονται τα ανθρώπινα θύματα, ενώ ο πολιτισμός εξακολουθεί να καταγράφει απώλειες και καταστροφές.

-Κρούετε τον κώδωνα του κινδύνου;
-Σαράντα πέντε προς τα σαράντα έξι χρόνια ορφάνιας και ερημίας των μνημείων οι συνέπειες είναι τραγικές. Χαρακτηριστικό είναι εκείνο που γράφτηκε για τον Άγιο Ιάκωβο. Άντεξε για 400 χρόνια γιατί τον περιέβαλλε η προστασία των ανθρώπων, δεν άντεξε όμως τα 45 χρόνια της ορφάνιας.
-Κάνετε πρόταση στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για χρηματοδότηση;
-Τα χρήματα είναι βασική προϋπόθεση για τη συντήρηση των μνημείων, αλλά δεν είναι το μόνο, ούτε μπορούμε να πούμε το κυριότερο πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί.
-Τότε ποιο είναι;
-Να υπάρχει σταθερότητα. Να υπάρχει κράτος. Να υπάρχει συνέχεια. Να υπάρχουν άνθρωποι που να φροντίζουν τα μνημεία με αγάπη σε ολόκληρη την Κύπρο.
-Και η Τεχνική Επιτροπή;
-Η Τεχνική Επιτροπή ιδρύθηκε το 2008 μέσα στα πλαίσια της δημιουργίας ενός καλύτερου διοικητικού κλίματος, που θα βοηθούσε στην επίτευξη λύσης. Μέσα στους όρους εντολής ήταν η εξεύρεση μηχανισμού για τη διάσωση των μνημείων. Η Τεχνική Επιτροπή εργάστηκε συστηματικά προς την κατεύ-

Η αναμονή για αποναρκοθέτηση έφερε την κατάρρευση
-Κατέρρευσε το τείχος λίγο πιο πέρα από το γήπεδο έναντι του Λήδρα Πάλας, χρειάζεται άμεση βοήθεια.
-Το σημείο του τείχους που κατέρρευσε έχει ιστορία. Τη δεκαετία του 1930 υπήρχε χάσμα που συμπληρώθηκε με χάρμα. Φέτος, με τη μεγάλη βροχόπτωση, διαβρώθηκε το υπόστρωμα και κατέρρευσαν οι πέτρες. Έγινε μελέτη, αξιολογήθηκε και το κόστος του δεν είναι απαγορευτικό. Ελπίζουμε ότι σύντομα θα μπορούμε να προχωρήσουμε σε αποκατάσταση.
-Την κατάρρευση της εκκλησίας του Αγίου Ιακώβου, εντός της νεκρής ζώνης, συζητήσαν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Αναστασιάδης και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Μουσταφά Ακιντζί, ποιο το επόμενο βήμα;
-Το θέμα συζητήθηκε μεταξύ των ηγετών και ο κ. Ακιντζί δήλωσε δεσμευμένος να προχωρήσει στις αναγκαίες ενέργειες που θα επιτρέψουν τις εργασίες συντήρησης.
-Ο τουρκικός στρατός καθυστερούσε, ζητώντας να γίνει αποναρκοθέτηση και στο μεταξύ η εκκλησία κατέρρευσε;
-Είναι αλήθεια ότι ένα έργο εγκεκριμένο από την ΤΕ δεν μπορούσε να προχωρήσει, γιατί ο τουρκικός στρατός, που διεκδικεί την περιοχή και που έχει έντονη παρουσία στον συγκεκριμένο χώρο της πράσινης γραμμής, ισχυρίζεται ότι πρέπει να προηγηθεί αποναρκοθέτηση. Η αναμονή της αποναρκοθέτησης έφερε, στο μεταξύ, την κατάρρευση. Η ευθύνη του τουρκικού στρατού είναι φανερή, κάτι που τον εκθέτει διεθνώς.

Σε ρόλο Σίσιφου η Τεχνική Επιτροπή

θουσα αυτή και ανοίγει τον δρόμο της συντήρησης.
-Δηλαδή;
-Κλήθηκε να δώσει κάποια μηνύματα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Να υψώσει την πολιτιστική κληρονομιά ως κοινή αξία για όλους τους Κυπρίους, ανεξάρτητα από θρησκεία ή φυλετική προέγγιση. Να δώσει δείγματα ότι η συνεργασία και η συμπόρευση στον χώρο του πολιτισμού είναι δυνατή. Αυτά τα έδωσε. Τώρα βρισκόμαστε στον ενδέκατο χρόνο της λειτουργίας της και με απέραντο φορτίο και ευθύνη για τη συντήρηση του συνόλου της πολιτιστικής κληρονομιάς.
-Που σημαίνει;
-Πράγμα πολύ πέραν των δυνατοτήτων της Τεχνικής Επιτροπής. Τα μέλη της εργάζονται εθελοντικά και υπό την προσωπική τους ιδιότητα. Γίνεται αντιληπτό ότι τα προβλήματα που σήμερα αντιμετωπίζουν είναι τόσο μεγάλα, που απαιτείται συνολική επανεξέταση του ρόλου και του προορισμού της. Αλλά και πάλι, δεν μπορεί να υποκαταστήσει την Κυβέρνηση της Δίωκτικής και Δικονομικής Ομόσπονδης Δημο-

“ Η Κύπρος, με την ιστορία που την περιβάλλει και τα μοναδικά μνημεία που το παρελθόν μας κληροδότησε, αξίζει καλύτερης τύχης

κρατίας, που όπως έχει συμφωνηθεί, θα έχει την ευθύνη του πολιτιστικού θησαυρού της Κύπρου.
-Όμως αυτό προς το παρόν δεν συμβαίνει;
-Αυτό θα πρέπει να το λογαριάσουν οι ηγέτες και να επανεκτιμήσουν την αποστολή, τον ρόλο και τις συνολικές δυνατότητες της Τεχνικής Επιτροπής. Και πάλι, όχι μόνο της ΤΕ αλλά και του UNDP. Το

περιορισμένο σε αριθμό προσωπικό του UNDP αδυνατεί να αναλάβει το συνολικό έργο της συντήρησης των μνημείων. Τώρα είναι η ώρα για ευρύτερους προβληματισμούς.
-Ουσιαστικά θέτετε θέμα χρόνου;
-Ναι, η πάροδος του χρόνου είναι καταθλιπτική για τη βιωσιμότητα των μνημείων και εκκλησιών Αυτά, όπως έχουμε κιόλας πει, φτάνουν στα όριά τους. Όμως, πρόβλημα υπάρχει και για μνημεία που συντηρήσαμε. Μνημεία και εκκλησίες που συντηρούνται και που παραμένουν ορφανές από τους ανθρώπους εμφανίζουν στη συνέχεια νέα προβλήματα φθοράς. Βρίσκεται, δηλαδή, η ΤΕ σε ρόλο Σίσιφου.
-Οι άνθρωποι πιάς αντιδρούν;
-Το ενδιαφέρον των προσφώνων για τις εκκλησίες και τα μνημεία τους είναι συγκινητικό. Βρισκόμαστε κάτω από μεγάλη πίεση. Καθημερινά είναι τα τηλεφωνήματα και οι συναντήσεις μας με κοινοτόχους και άλλους ενδιαφερόμενους. Πολλές είναι και οι περιπτώσεις επιτροπών που συλλέγουν χρήματα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των εκκλησιών του χωριού τους. Όσα όμως και να συγκεντρώσουν, δεν επαρκούν ούτε για στοιχειώδη συντήρηση. Καταβάλλουμε προσπάθειες για συμπλήρωση των αναγκαίων δαπανών από άλλες πηγές, ακόμη, όμως, πολύ περιορισμένες.

Να βγουν από κοινοί, να μιλήσουν για την κοινή πολιτιστική κληρονομιά και να καλέσουν οργανισμούς και άτομα να συνεισφέρουν για τον κοινό σκοπό σε ειδικό ταμείο για την ενίσχυση του έργου της ΤΕ στο σύνολό της. Είναι αισιόδοξος ότι αν αναληφθεί τέτοια πρωτοβουλία από τους ηγέτες, θα βρει την ανταπόκριση που χρειάζεται.
-Πόσο έβλαψε η απουσία συνεννόησης για 45 χρόνια;
-Είναι αλήθεια ότι οι εντάσεις, το κλίμα αντιπαράθεσης ακόμη και τα τραύματα που άφησε το αιματηρό παρελθόν είναι παράγοντες που λειτουργούν αρνητικά.
-Μπορούμε να νικήσουμε αυτή τη μάχη;
-Με συστράτευση, αλληλοκατανόηση, κοινό όραμα για τον τόπο και τον λαό στο σύνολό του. Η Κύπρος με την ιστορία που την περιβάλλει και τα μοναδικά μνημεία που το παρελθόν μας κληροδότησε, αξίζει καλύτερης τύχης.

ΥΠΟ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ

-Το Κάστρο της Κερύνειας καταρρέει, το είχατε επισκεφτεί πριν κάποιο καιρό, τι μέτρα πήρατε;
-Υπερβολή να λέγεται ότι το Κάστρο της Κερύνειας καταρρέει. Έχουμε ενδείξεις ότι χρειάζονται ορισμένα σημεία συντήρησης. Βρισκόμαστε, όμως, σε πολύ προκαταρκτικό στάδιο μελέτης του θέματος και δεν μπορούμε να πούμε περισσότερα. Η μέχρι στιγμής παρέμβασή μας στο Κάστρο αφορά στην αιθουσα που βρίσκεται το πλοίο της Κερύνειας για διασφάλιση και προστασία του ναυαγίου.
-Είχατε δει τις χαμένες εικόνες και θρησκευτικά κειμήλια ανεκτίμητης αξίας που βρίσκονται στο Κάστρο, μήκη σύστημα κλιματισμού για να αποφευχθεί η φθορά από την εναλλαγή της θερμοκρασίας και την επίδραση της υγρασίας;
-Οι εικόνες είναι τοποθετημένες σε ειδικές θήκες, είναι αριθμημένες και αρχαιοθετημένες. Η αιθουσα που βρίσκεται στο πάνω μέρος του Κάστρου είναι κλειδωμένη για λόγους διαφύλαξης. Το θέμα του κλιματισμού συζητήθηκε στα πλαίσια της ΤΕ και υπήρξαν κάποιες διαβεβαιώσεις. Παρακολουθούμε το θέμα των εικόνων με την απαιτούμενη προσοχή. Η αξία τους δεν κοστολογείται σε χρήμα. Θεωρείται ανεκτίμητος πολιτιστικός πλούτος που συγκεντρώνει την αγάπη και τη λατρεία των ανθρώπων.

κράτις, που όπως έχει συμφωνηθεί, θα έχει την ευθύνη του πολιτιστικού θησαυρού της Κύπρου.
-Όμως αυτό προς το παρόν δεν συμβαίνει;
-Αυτό θα πρέπει να το λογαριάσουν οι ηγέτες και να επανεκτιμήσουν την αποστολή, τον ρόλο και τις συνολικές δυνατότητες της Τεχνικής Επιτροπής. Και πάλι, όχι μόνο της ΤΕ αλλά και του UNDP. Το

περιορισμένο σε αριθμό προσωπικό του UNDP αδυνατεί να αναλάβει το συνολικό έργο της συντήρησης των μνημείων. Τώρα είναι η ώρα για ευρύτερους προβληματισμούς.
-Ουσιαστικά θέτετε θέμα χρόνου;
-Ναι, η πάροδος του χρόνου είναι καταθλιπτική για τη βιωσιμότητα των μνημείων και εκκλησιών Αυτά, όπως έχουμε κιόλας πει, φτάνουν στα όριά τους. Όμως, πρόβλημα υπάρχει και για μνημεία που συντηρήσαμε. Μνημεία και εκκλησίες που συντηρούνται και που παραμένουν ορφανές από τους ανθρώπους εμφανίζουν στη συνέχεια νέα προβλήματα φθοράς. Βρίσκεται, δηλαδή, η ΤΕ σε ρόλο Σίσιφου.
-Οι άνθρωποι πιάς αντιδρούν;
-Το ενδιαφέρον των προσφώνων για τις εκκλησίες και τα μνημεία τους είναι συγκινητικό. Βρισκόμαστε κάτω από μεγάλη πίεση. Καθημερινά είναι τα τηλεφωνήματα και οι συναντήσεις μας με κοινοτόχους και άλλους ενδιαφερόμενους. Πολλές είναι και οι περιπτώσεις επιτροπών που συλλέγουν χρήματα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των εκκλησιών του χωριού τους. Όσα όμως και να συγκεντρώσουν, δεν επαρκούν ούτε για στοιχειώδη συντήρηση. Καταβάλλουμε προσπάθειες για συμπλήρωση των αναγκαίων δαπανών από άλλες πηγές, ακόμη, όμως, πολύ περιορισμένες.

Να βγουν από κοινοί, να μιλήσουν για την κοινή πολιτιστική κληρονομιά και να καλέσουν οργανισμούς και άτομα να συνεισφέρουν για τον κοινό σκοπό σε ειδικό ταμείο για την ενίσχυση του έργου της ΤΕ στο σύνολό της. Είναι αισιόδοξος ότι αν αναληφθεί τέτοια πρωτοβουλία από τους ηγέτες, θα βρει την ανταπόκριση που χρειάζεται.
-Πόσο έβλαψε η απουσία συνεννόησης για 45 χρόνια;
-Είναι αλήθεια ότι οι εντάσεις, το κλίμα αντιπαράθεσης ακόμη και τα τραύματα που άφησε το αιματηρό παρελθόν είναι παράγοντες που λειτουργούν αρνητικά.
-Μπορούμε να νικήσουμε αυτή τη μάχη;
-Με συστράτευση, αλληλοκατανόηση, κοινό όραμα για τον τόπο και τον λαό στο σύνολό του. Η Κύπρος με την ιστορία που την περιβάλλει και τα μοναδικά μνημεία που το παρελθόν μας κληροδότησε, αξίζει καλύτερης τύχης.

Σύντομα τα νέα έργα στον Απόστολο Ανδρέα

-Κραυγή απελπισίας του καμπαναριού και αγώνας για τη σωτηρία της εκκλησίας Αγίου Γεώργιου στον Άγιο Γεώργιο του Σπαθαριού, ποιος θα προλάβει;
-Δεν είναι μόνο τα αναφερόμενα. Υπάρχουν και άλλα στους καταλόγους μας. Προσπαθούμε όσο μπορούμε μέσα στις συνθήκες που περνά η πατρίδα μας και τις δυνατότητες που έχουμε στα χέρια μας. Αγωνιούμε.
-Ποια έργα είναι σε εξέλιξη υλοποίησης;
-Σε εξέλιξη βρίσκονται τα έργα στον Άγιο Αρτέμιον στην Αφάνεια και της Παναγίας στην Άσοια. Και τα δύο είναι σημαντικά μνημεία και με ιδιαίτερα προβλήματα. Σύντομα αρχίζουν και έργα στα τείχη της Λευκωσίας, ιδιαίτερα στο βόρειο τμήμα με αφαίρεση, σε πρώτο στάδιο, της βλάστησης που προκαλεί φθορά. Έχουν επίσης ολοκληρωθεί οι διαδικασίες για τον Άγιο Ανδρόνικο στην Κυθραία. Σειρά παίρνει ο πύργος της οπλαοθήκης στα τείχη της Αμμοχώστου. Έτοιμα για παραλαβή είναι τα οθωμανικά λουτρά στην Κάτω Πάφο (Χασάν Αγά) και ο μιναρές στο τζαμί στην Πάφο.
-Τι γίνεται με τη δεύτερη φάση του Απόστολου Ανδρέα;
-Προχωρεί σε συνεργασία με τον Επίσκοπο Κερπασιάς. Έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία των προσφορών και σύντομα αρχίζουν και τα έργα.
-Ποια έργα περιμένουν σειρά;
-Τώρα συντάσσεται κατάλογος των έργων που θα γίνουν το 2020. Μόλις ολοκληρωθούν οι σχετικές διαδικασίες, θα ανακοινωθούν.

Η πολιτιστική κληρονομιά είναι δική μας υπόθεση

-Πριν λίγους μήνες γιορτάσατε τα 10χρονά σας, τι περιέχει η έκδοσή που κυκλοφόρησε;
-Αναφέρεται το έργο που η ΤΕ επιτέλεσε. Έργα συντήρησης, μεγαλύτερης ή μικρότερης έκτασης, έγιναν σε πενήντα μνημεία και για άλλα πενήντα έγιναν σχέδια για μελλοντικές παρεμβάσεις. Η ΤΕ βίλεψε την Κύπρο διαμέσου των μνημείων της ως έναν ενιαίο χώρο, χωρίς διαχωριστικές γραμμές. Ο πολιτισμός είναι έννοια που δεν επιδέχεται περιορισμούς, όρια και διαχωρισμούς. Δεν περιορίζεται στο σήμερα, αλλά προεκτείνει την αντίληψή της στους προηγούμενους και τους μελλοντικούς αιώνες. Εκεί ακριβώς αναζητά την αλήθεια, πέραν της σύγχυσης και του κοινότυπου του παρόντος.
-Έχετε δημιουργήσει ένα νέο μοντέλο συνεργασίας για τους Κύπριους;
-Τα μέλη της ΤΕ συμμετέχουν στο έργο της με αφοσίωση και με αίσθηση υψηλής αποστολής. Εργάζονται εθελοντικά και σε καθημερινή βάση. Τα μέλη της είναι οι Γλαύκος Κωνσταντινίδης, Αθηνά Παπαδοπούλου, Γιάννης Καρής, Σώτος Κτωρής, Αλί Τουντσί, Αλί Κανλί, Φικνέ Κανέρ, Μουσταφά Αλάν. Στο Συμβουλευτικό Σώμα μετέχουν οι Θέμος Δημητρίου, Εύη Φιούρη, Χριστόδουλος Χατζηχριστοδούλου, Ιλκιά Φορτίου και Μπελγκίν. Η συνεργασία μας με το UNDP μας δίνει την ευκαιρία και τη δυνατότητα να υλοποιούμε τις αποφάσεις μας. Και, φυσικά, χωρίς την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν θα πετυχαίναμε στην αποστολή μας. Εποικοδομητική είναι και η παρουσία στις συνεδριάσεις μας εκπροσώπου της Ειδικής Αντιπροσώπου του ΓΓ του ΟΗΕ Ελίζαμπεθ Σπέχαρ.
-Πώς πετύχατε να συνεχίσει η ΤΕ το έργο της απρόσκοπτα, παρά τις εκάστοτε πολιτικές θυέλλες;
-Η ΤΕ διατήρησε ακόμη και σε περιόδους κρίσεων την υποστήριξη των ηγετών. Ουδέποτε μας ζητήθηκε να διακόψουμε τις εργασίες μας. Σε κάποια περίοδο

συναντήσαμε κάποιες γραφειοκρατικές δυσκολίες, που όμως ξεπεράστηκαν. Μπορώ, ακόμη, να προσθέσω ότι οι διαδικασίες μας ταχύνουν της έγκρισής των ηγετών που στη συνέχεια τις στέβονται απόλυτα. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι τόσο ο Πρόεδρος Αναστασιάδης όσο και ο ηγέτης των Τουρκοκυπρίων κ. Ακιντζί παραπέμπουν στην ΤΕ προβλήματα με μνημεία που έρχονται στην αντίληψή τους.
-Αντιμετωπίσατε προβλήματα από ακραία στοιχεία που πολεμούν τη συντήρηση και συνεργασία;
-Ναι! Και από τις δύο πλευρές. Με διαφορετικούς τρόπους που κατέληξαν όμως σε κοινό αποτέλεσμα. Το ευτύχημα ήταν ότι όσες κι αν ήταν οι δυσκολίες που προέκυψαν, τις αντιμετωπίσαμε ενωμένοι βοηθώντας η μία πλευρά την άλλη.
-Ποιο το δυσκολότερο πρόβλημα που δεν επιλύ-

θηκε ακόμη;
-Το ίδιο το κυπριακό πρόβλημα. Η ΤΕ μόνο ως ένα ορισμένο σημείο μπορεί να ανταποκριθεί στις απέραντες ανάγκες που βρίσκονται ενώπιόν της. Η συντήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι υπόθεση κρατική και απαιτεί τεράστια προσπάθεια από μέρους υπηρεσιών, διάθεση σημαντικών οικονομικών πόρων και για πολλά μάλιστα χρόνια.
-Βιώσατε επώδυνες εμπειρίες;
-Είναι επώδυνο να περιφέρεσαι μέσα στα ερείπια της πατρίδας μας και πολύ περισσότερο όταν έχεις την αίσθηση ότι αυτά αφορούν την ίδια την ψυχή το τόπου.
-Καταφέρατε να γατρέψετε πλήγες του παρελθόντος, του διαχωρισμού και της άγνοιας;
-Δίνονται μηνύματα και ο λαός μας αποδεικνύεται

ευσίαιστος αποδέκτης. Δεν μπορούν όμως όλα να γίνουν μόνο από την ΤΕ.
-Οδηγήσατε καταστράφηκε στον πόλεμο, ενωμένοι είμαστε σε θέση να τα διασώσουμε;
-Η συνεργασία είναι αλληλένδετη με την ίδια την ύπαρξη της ΤΕ. Οι συγκρούσεις και οι εντάσεις φέρνουν μόνο καταστροφή. Κανένας ξένος δεν μπορεί να διασώσει για λογαριασμό μας την πολιτιστική κληρονομιά. Αυτό είναι υπόθεση δική μας. Έχουμε να λογοδοτήσουμε τόσο έναντι της ιστορίας όσο και έναντι των μελλοντικών γενεών.
-Αισθανθήκατε κάποια στιγμή όλα αυτά τα χρόνια ενochές διότι δεν προλάβατε να κάνετε κάτι;
-Οι προσπάθειές μας είναι σαν των συμφορισμένων. Δεν μπορούμε να χαρούμε την αποπεράτωση ενός έργου και μπροστά μας προβάλλει απαιτητική η ανάγκη για πολλά άλλα.
-Θυμό;
-Θλίψη. Κληρονομήσαμε έναν παράδεισο με θαυμαστά έργα πολιτισμού κι όμως δεν σταθήκαμε αξίον να τον διαφυλάξουμε.
-Ο χρόνος φέρνει την καταστροφή ή οι άνθρωποι;
-Συναγωνίζονται.
-Πάνω στον πολιτισμό μπορεί να χυστεί ένα ειρηνικό και δημιουργικό μέλλον;
-Η πολυπολιτισμική Κύπρος, όπως εκφράζεται με τα μνημεία της, με τις διαφορετικές θρησκείες, δόγματα και γλώσσες, απαιτεί αλληλοκατανόηση και αλληλοσεβασμό μεταξύ των ανθρώπων. Η ΤΕ εργάζεται συστηματικά προς αυτή την κατεύθυνση. Επικοινωνεί και ενημερώνει τους ανθρώπους, Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους, για τα μνημεία που συντηρεί, όπως και για τη σημασία που έχουν για τις κοινότητες του νησιού. Ο Πολιτισμός σημαίνει ειρήνη αλλά και η ειρήνη είναι απαραίτητη για την πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου.

“ Έχουμε να λογοδοτήσουμε τόσο έναντι της ιστορίας όσο και έναντι των μελλοντικών γενεών